

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/53/2023
Identifikačné číslo spisu:	7196899520
Dátum vydania rozhodnutia:	15.05.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Klenková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:7196899520.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Židovskej náboženskej obce Košice, Košice, Zvonárska 5, IČO: 31 304 311, zastúpenej advokátom Mgr. Marcelom Fandákom, LL.M., Košice, Kováčska 40, proti žalovanému mestu Košice, Košice - Západ, Trieda SNP 48/A, IČO: 00 691 135, zastúpenému advokátom JUDr. Vladimírom Vrábeľom, Košice, Gelnická 2099/14, o vydanie nehnuteľnosti, pôvodne vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 19C/13/1996, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/310/2018 z 27. augusta 2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/310/2018 z 27. augusta 2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Z r u š u j e dopĺňací rozsudok Okresného súdu Košice I č. k. 19C/13/1996-1722 z 28. novembra 2019 o trovách štátu a uznesenie Mestského súdu Košice č. k. 19C/13/1996-1884 zo 17. augusta 2023 o trovách konania.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom sp. zn. 5Cdo/310/2018 z 27. augusta 2019 potvrdil rozsudok Okresného súdu Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“) č. k. 19C/13/1996-1529 z 12. januára 2017 o zamietnutí žaloby o uloženie povinnosti žalovanému vydať jej nehnuteľnosti - budovu súpisného č. XXXX, postavenú na pozemku parcelného č. XXX, ako aj parcelného č. XXX - zastavané plochy o výmere 2139 m², parcelného č. XXX - ostatné plochy o výmere 1074 m², parcelného č. XXX/X - zastavané plochy o výmere 220 m², parcelného č. XXX/X - zastavané plochy o výmere 44 m² a parcelného č. XXX o výmere 1628 m², všetky zapísané na liste vlastníctva (ďalej len „LV“) č. XXXXX, k. ú. G. - Z.; žalovanému priznal náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

2. Súd prvej inštancie právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 1 ods. 1 a 2, § 2 ods. 1, § 3 ods. 1, § 4 ods. 1 až 3, § 5 ods. 1 až 3, § 6 a § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam (ďalej len „zákon č. 282/1993 Z. z.“), § 4 ods. 1 a 3, ods. 4, § 10 ods. 1, § 13 ods. 1, § 18 ods. 1, § 19 ods. 1a, § 22 ods. 1

a 2 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností. Na základe výsledkov vykonaného dokazovania ustálil, že žalobkyňa jednoznačne nepreukázala aktívnu legitímáciu v spore a tiež na podanie výzvy na vydanie predmetných nehnuteľností. Uviedol, že nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním bolo možné podľa stredného Občianskeho zákonníka (zákona č. 141/1950 Sb.), ktorý inštitút bol zrušený zákonom č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník s účinnosťou od 1. apríla 1964 a opätovne zavedený do právneho poriadku novelou vykonanou zákonom č. 131/1982 Zb. účinnou od 1. apríla 1983. Vydržanie vlastníckeho práva ku všetkým pozemkom (poľnohospodárskej, či ornej pôde), a to aj štátom, resp. právnickou osobou, umožnila až novela Občianskeho zákonníka vykonaná zákonom č. 509/1991 Zb. s účinnosťou od 1. januára 1992. K právnomu názoru vyplývajúcejmu z rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3Cdo/80/01 z 30. októbra 2001, týkajúceho sa započítania oprávnenej držby pre účely vydržania pred 1. januárom 1992, súd prvej inštancie dôvodil, že započítanie oprávnenej držby bolo možné aplikovať aj voči subjektom, ktoré do tej doby nemohli nadobudnúť vlastnícke právo vydržaním, hoci boli oprávnenými držiteľmi. V kontexte uvedeného teda ustálil, že bolo možné započítať oprávnenú držbu štátu pred 1. januárom 1992, ktorá v zmysle § 132a Občianskeho zákonníka v znení účinnom do 1. januára 1992 nevyklúčovala z práva držby žiadny subjekt. Štát sa ujal držby predmetných nehnuteľností na základe kúpnej zmluvy uzavretej dňa 11. októbra 1955, ktorá bola zapísaná na základe povolenia súdu z 30. apríla 1956 v pozemkovej knihe a odvtedy ich štát užíval nepretržite, nerušene a v dobrej viere ako vlastné až do doručenia výzvy žalobkyne z 23. septembra 1994, t. j. po započítaní jeho držby po dobu viac ako 10 rokov pred 1. januárom 1992, preto došlo k 1. januáru 1992 k splneniu všetkých podmienok vydržania v prospech štátu, resp. žalovaného (jeho právneho nástupcu), na ktorého prešlo vlastníctvo.

2.1. K žalobnému návrhu o vydanie nehnuteľností následne uviedol, že predmetom posúdenia súdom bola realizácia zásadnej prestavby podľa občianskoprávných predpisov, ktorá najmä v rokoch 1957-1963 v sebe zahŕňala nielen prestavbu vo forme vykonanej prístavby, ale aj samotnú prestavbu pôvodného objektu synagógy podľa budúceho účelového a funkčného využitia. Súd prvej inštancie považoval za preukázané, že v prípade stavby Domu umenia nešlo iba o zmenu pôvodnej stavby - synagógy, ale o zásadnú prestavbu, ktorou vznikla nová stavba s rozsahom takmer dvojnásobným oproti pôvodnej synagóge a tým došlo aj k strate pôvodného stavebnotechnického charakteru a k zmene účelového určenia budovy. Konštatoval, že predmetom vydania veci v konaní môžu byť iba veci pôvodné, ktoré v právnom zmysle existujú a zachovali si pôvodný charakter, a nie iné nové veci. Nová vec - stavba Dom umenia bola vybudovaná na základe lokálneho programu bývalého Krajského národného výboru v Košiciach, ktorého účelom bolo riešenie potreby doplnenia kultúrnej vybavenosti v Košiciach. Táto stavba ako vec v právnom zmysle je jeden samostatný, nerozlučiteľný, vzájomne prepojený multifunkčný kultúrno-spoločenský celok nielen z hľadiska technického, architektonického, ale predovšetkým funkčného a účelového, ktorý slúži širokej verejnosti na kultúrne, spoločenské a iné verejnoprospešné účely a činnosti. Nie je pôvodnou, ale je inou novou vecou, ktorá podľa ustanovení Občianskeho zákonníka nemôže byť predmetom vydania. Reálnym rozdelením veci a oddelením súčasti (bývalej synagógy) od hlavnej veci by došlo k znehodnoteniu veci hodnotovo, funkčne, účelovo a esteticky. Stavba Dom umenia slúži nielen na symfonické koncerty v koncertnej sále a komornú hudbu v malej koncertnej sále v časti prístavby novostavby, ale aj na estrády, plesy, prednášky, výstavy a iné kultúrno-spoločenské podujatia v časti prístavby novostavby. Zdôraznil, že žalobkyňa nebola a nie je vlastníkom veci Domu umenia vzniknutej spojením dvoch objektov do jedného celku, v ktorom sú účelovo a funkčne vzájomne prepojené a závislé oba objekty jednej stavby ako novej veci v právnom zmysle, a to novovybudovaného objektu kultúrnospoločenskej sály a objektu koncertnej sály, ktorý vznikol zásadnou rekonštrukciou pôvodného objektu (podstatná zmena a prestavba stavebných konštrukcií k účelu vytvorenia profesionálneho akustického ozvučenia priestoru). Od roku 1963 stavba Dom umenia tvorí jeden nový architektonický stavebnotechnický a prevádzkový (funkčný) komplex ako jediný ucelený objekt so samostatnou funkciou nielen do vnútra komplexu, ale aj vo vzťahu k okoliu, či k vonkajším pomerom. Výstavbou Domu umenia v rámci zásadnej prestavby pôvodná stavba synagógy stratila svoju identitu (charakter stavby) a je iba súčasťou stavby Domu umenia. Súd prvej inštancie zároveň poukázal na svedecké výpovede L.. G. a L.. V.. R.C. z ktorých vyplýva, že v dôsledku vykonanej prestavby a prístavby došlo k obmene viac ako 50 % prvkov dlhodobej životnosti celej stavby Domu umenia. Zo záverov statického posudku vypracovaného L.. F. a L.. N. vyplynulo, že vzhľadom

na rozsah prestavby nie je možné stavbu vrátiť do pôvodného stavu. S pôvodnými konštrukčnými prvkami spolupôsobia nové konštrukčné prvky a vytvárajú jeden konštrukčný celok. Akékoľvek búracie práce v interiéri by mohli narušiť stabilitu nosných prvkov, aj celého pôvodného objektu modlitebne. Podľa názoru súdu prvej inštancie, akýmkoľvek zásahom smerujúcim k rozdeleniu, či oddeleniu súčasti bývalého objektu synagógy od hlavnej veci (Domu umenia), by došlo k znehodnoteniu veci. Vychádzajúc z uvedeného preto žalobu v časti o vydanie stavby zamietol. V závere skonštatoval, že vzhľadom na § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z., nemohol vyhovieť ani žalobe v časti o vydanie pozemkov, keďže ide o pozemky po prevode do vlastníctva štátu zastavané stavbou - Dom umenia, ktorá slúži pre zariadenia kultúry a susediace pozemky. Vzhľadom na dostatočne zistený skutkový stav potrebný pre rozhodnutie vo veci samej, súd prvej inštancie ďalšie navrhnuté dôkazy nevykonával. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 262 ods. 1 a v spojení s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

3. Odvolací súd sa stotožnil so skutkovými a s právnymi závermi súdu prvej inštancie uvedenými v napadnutom rozsudku, ako aj s podstatnou časťou jeho odôvodnenia. Nesúhlasil s právnym záverom uvedeným v bode 46 odôvodnenia, týkajúcim sa nedostatočného preukázania aktívnej legitímácie žalobkyne v spore. K tomu uviedol, že z predložených listín v prílohe podania žalobkyne zo 6. apríla 2016 (v spise na č. l. 1280-1281, 1282 a 1284-1292), vyhotovených v rokoch 1947-1949 jednoznačne a nepochybné vyplýva záver, že Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku v Bratislave považoval za právnu nástupkyňu židovských náboženských obcí pôsobiach pred 2. svetovou vojnou v Košiciach iba žalobkyňu. Za nesprávny rovnako považoval odvolací súd aj záver súdu prvej inštancie uvedený v bode 50 v poslednej vete odôvodnenia rozhodnutia a to, že k 1. januáru 1992 došlo k splneniu všetkých zákonných podmienok vydržania v prospech štátu, resp. žalovaného, na ktorého následne prešlo vlastníctvo, lebo žalovaný v podaní z 28. augusta 2013 (v spise na č. l. 955) tvrdil, že splnil aj podmienku nadobudnutia nehnuteľnosti z titulu vydržania, a to z dôvodu, na ktorý žalobkyňa poukázala v časti D 4 bod 8 posledná veta odvolania, s ktorým sa odvolací súd stotožnil.

3.1. K žalobnému návrhu o vydanie nehnuteľnosti (stavby) následne uviedol, že predmetom vydania je sakrálna stavba a ustálená rozhodovacia prax vyjadrená v rozhodnutiach najvyššieho súdu, na ktoré poukázal súd prvej inštancie a strany sporu sa netýkali vydania sakrálnej stavby, pričom na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky nemožno prihliadať. V tejto súvislosti podotkol, že bolo potrebné dôsledne vychádzať iba zo záväzného právneho názoru vyplývajúceho z uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/88/2009 z 31. mája 2010, vydaného v tomto spore. Odvolací súd sa stotožnil so zisteným skutkovým stavom, s právnym posúdením, ako aj s odôvodnením uvedeným súdom prvej inštancie v bode 108. odôvodnenia vo vzťahu k žalobe o vydanie stavby. Na zdôraznenie správnosti doplnil, že skutočnosť, či došlo alebo nedošlo k zmene charakteru stavby je potrebné hodnotiť nielen z hľadiska, či sa rekonštrukcia týkala prvkov dlhodobej životnosti (nosných konštrukčných prvkov), a či stavebné vyhotovenie (stavebnotechnický charakter a architektonický ráz) zostalo zachované, ale aj to, na aký účel stavba slúžila a či na ten účel by mohla slúžiť aj po vykonanej prestavbe - rekonštrukcii. Pri sakrálnej (religióznej) stavbe je práve účel, na ktorý slúži (sa používa) určujúci (rozhodujúci) pre posúdenie jej charakteru. K tvrdeniu žalobkyne, že synagóga si aj po rekonštrukciách zachovala svoj pôvodný (religiózny) charakter poukázal na záver znaleckého posudku č. 266/2007, v jeho časti 3.1.1 Všeobecné údaje (v spise na č. l. 260), z ktorého vyplýva, že „charakter budovy bol pôvodne ako modlitebňa, teda religiózneho charakteru. Charakter budova nestratila ani po rekonštrukciách, zmenený charakter. Preto sa pôvodná časť ku dňu predaja ocení ako stavba v súkromnom, pretože je len užívaná k iným účelom, ale bola stavebne upravená a právne vlastníctvo, religiózneho charakteru“. Odhliadnuc od nezrozumiteľnosti týchto formulácií, konštatovanie, že budova nestratila religiózny charakter nie je ničím podložené. Záver, že pôvodná synagóga rekonštrukciou (prestavbou) nestratila svoj pôvodný charakter sakrálnej (religióznej) stavby by bolo možné urobiť len vtedy, ak by terajšia stavba (Dom umenia) mohla bez zásadných stavebných úprav slúžiť na pôvodný účel, čo však nie je možné.

3.2. Vo vzťahu k odvolacím námietkam žalobkyne, týkajúcim sa zamietnutia žaloby o vydanie pozemkov odvolací súd poznamenal, že žalobkyňa nespochybnila správnosť postupu súdu prvej inštancie.

Vzhľadom k tomu, že neboli splnené zákonné podmienky pre vydanie veci (podľa § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z.), nebolo už potrebné zaoberať sa vecou z hľadiska zákonných predpokladov vydania veci (podľa § 4 ods. 2 písm. e) zákona č. 282/1993 Z. z.) a to tzv. otázkou tiesne a nápadne nevýhodných podmienok. Napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdil v súlade s § 387 ods. 2 CSP. O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol v súlade s § 396 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP a § 255 ods. 1 CSP.

4. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej len „dovolateľka“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovení § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom podľa § 420 písm. f) CSP namietala nesprávny procesný postup súdu, ktorý mal spočívať v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Argumentovala tým, že z rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva, ako sa odvolací súd vysporiadal s jej relevantnou argumentáciou, ani to, ako boli v priebehu konania hodnotené vykonané dôkazy (jednotlivo a v ich vzájomnej súvislosti) a rovnako ako boli odstránené vzájomné rozpory vyplývajúce z vykonaných dôkazných prostriedkov. Podľa názoru dovolateľky, súdy nižších inštancií ustálili skutkový stav v podstate na tom, že niektorému dôkazu uverili viac než inému protichodnému dôkazu, a to bez toho, aby tieto svoje úvahy bližšie konkretizovali. Zároveň namietala, že z odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie nevyplýva nadväznosť medzi skutkovými zisteniami získanými v procese dokazovania, racionálnymi úvahami v procese hodnotenia dôkazov a jeho právnymi závermi, rovnako ale ani nevyplýva, ako boli interpretované citované ustanovenia právnych predpisov a ako boli zistené právne normy na danú vec aplikované. Napokon odvolací súd žiadnym spôsobom neodôvodnil odklon od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu a od vysloveného právneho názoru najvyššieho súdu, ktorým bolo zrušené predchádzajúce rozhodnutie vo veci samej.

4.1. V rámci uplatneného dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, dovolateľka namietala nesprávne právne posúdenie veci a rozpor s ustálenou judikatúrou najvyššieho súdu (R 53/1992, R 29/1999, sp. zn. 2Cdo/22/2005). Tvrdila, že sa v danom prípade nejednalo o prístavbu veľkosťou zastavanej plochy podstatne (dvojnásobne) presahujúcu rozmery pôvodnej stavby - synagógy a rovnako prístavba ani výškou nepresahovala pôvodnú stavbu - synagógu. Neboli preto jednoznačne splnené podmienky na to, aby súdy nižších inštancií na účely vrátenia veci mohli konštatovať, že došlo k zmene charakteru stavby. Navrhla zmeniť napadnutý rozsudok a žalobe v celom rozsahu vyhovieť, resp. zrušiť napadnutý rozsudok a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

5. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu sa plne stotožnil so závermi odvolacieho súdu. Nesúhlasil s tvrdením, že by v priebehu súdneho konania došlo k takým pochybeniam, resp. vadám, ktoré by mohli mať za následok porušenie práva na spravodlivý proces. K namietanému nesprávnemu právnemu posúdeniu podotkol, že dovolateľka nevymedzila právnu otázku, od vyriešenia ktorej malo závisieť rozhodnutie odvolacieho súdu. Navrhol dovolanie odmietnuť. Uplatnil si nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 24. augusta 2022 sp. zn. 6Cdo/46/2020 odmietol dovolanie žalobkyne v súlade s § 447 písm. c) CSP vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu uplatnenému podľa § 420 písm. f) CSP, a v súlade s § 447 písm. f) CSP vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu uplatnenému podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP; žalovanému priznal nárok náhradu trov odvolacieho konania.

7. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) nálezom č. k. II. ÚS 237/2023-59 z 20. septembra 2023 rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Cdo/46/2020 z 24. augusta 2022, ktoré zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie; vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovel.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§

35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, viazaný vysloveným právnym názorom ústavného súdu v súlade s § 134 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona č. 314/2018 Z. z.“), v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že dovolanie je nielen prípustné, ale aj dôvodné.

9. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

10. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia *expressis verbis* vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

11. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

12. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

13. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

14. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP sú zásah súdu do práva strany sporu a nesprávny procesný postup súdu, reprezentujúci takýto zásah znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

15. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im práva úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom - ktorom konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

16. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. V zmysle uvedeného ustanovenia treba za nesprávny procesný postup považovať postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnoprávnemu rámcu, a tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na predvídateľnosť rozhodnutia, na

zachovanie rovnosti strán v konaní, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Pri posudzovaní znemožnenia uskutočňovať strane jej patriace procesné práva, je nevyhnutné skúmať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietať alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

17. Najvyšší súd uznesením z 31. mája 2010 sp. zn. 4Cdo/88/2009 zrušil rozsudok odvolacieho súdu sp. zn. 5Co/53/2008 z 8. októbra 2008 (v spise na č. l. 428) a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Výslovil, že v ďalšom konaní „bude povinnosťou odvolacieho súdu najskôr sa vysporiadať s otázkou aktívnej vecnej legitimácie v žalobe označenej žalobkyne; po kladnom vyriešení tejto otázky, resp. ak súd dospeje k záveru, že nie sú splnené podmienky pre nevydanie dotknutých pozemkov (ich častí) v zmysle ustanovenia § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z., bude potrebné sa vecou zaoberať z hľadiska naplnenia zákonných predpokladov skutkovej podstaty vydania veci uvedených v ustanovení § 4 ods. 2 písm. e) zákona č. 282/1993 Z. z. t. j., či vec prešla do vlastníctva štátu na základe kúpnej zmluvy o prevode nehnuteľností uzavretej v tiesni za nápadne nevýhodných podmienok. Pokiaľ ide o stavbu - Dom umenia (s ňou úzko súvisí možnosť aplikácie ustanovenia § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z.), bolo potrebné vychádzať z účelu, ktorému má citovaný zákon slúžiť, t. j. že jeho účelom je zmierniť (nie odstrániť) následky niektorých (nie všetkých) majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam tak, aby prípadne nevznikli krivdy nové. Jednou z možností zmiernenia majetkovej krivdy, ktoré zákon oprávnenej osobe priznáva, je jej právo domáhať sa vydania veci, pričom predmetom vrátenia majetku môžu byť aj nehnuteľné veci (stavby). Predmetom vrátenia sa však môžu stať len tie veci, ktoré prešli v rozhodnom období do vlastníctva štátu alebo obce, t. j. veci pôvodné, ktoré v čase vydania v právnom zmysle existujú (nezanikli) a zachovali si svoj pôvodný charakter. Predmetom vrátenia nemôže byť vydanie inej (novej) veci, než veci pôvodnej. To nepochybne platí aj vtedy, ak sa vydanie týka stavieb. Keďže riešenie otázky, či nehnuteľná vec - stavba existuje alebo či zanikla ako vec v právnom zmysle je otázkou čisto občianskoprávnou, nie je dôvod túto otázku riešiť rozdielne v sporoch reštitučných a v sporoch „klasických“. V danej veci bolo treba posúdiť, či pôvodná stavba v dôsledku prestavby nezanikla (či si zachovala alebo nie povahu stavby) a teda, či to, čo bolo novovybudované sa stalo súčasťou pôvodnej nehnuteľnosti alebo naopak, či tu nedošlo k podstatnému zhodnoteniu nehnuteľnosti alebo ku zmene charakteru stavby, prípadne, či novovybudovanú časť stavby nie je možné považovať za novú vec právne samostatnú (porovnaj R 53/1992). V závislosti od vyriešenia tejto otázky, bolo následne potrebné posúdiť, či sú splnené zákonné podmienky pre nevydanie dotknutých pozemkov (ich častí) v zmysle ustanovenia § 7 ods. 1 písm. b) zákona č. 282/1993 Z. z.“. Výslovným právnym názorom dovolacieho súdu bol odvolací súd viazaný (§ 243d ods. 1 veta prvá a druhá Občianskeho súdneho poriadku v znení platnom a účinnom do 30. júna 2016; m. m. R 76/2016).

18. Ústavný súd v náleze č. k. II. ÚS 237/2023-59 z 20. septembra 2023 v preskúmvanej veci vytkol najvyššiemu súdu, že „nedal žiadnu odpoveď na sťažovateľkou nastolenú otázku jasne vyplývajúcu z podaného dovolania, prečo práve sakrálny charakter stavby je tým znakom, pre ktorý nie je možné vo veci aplikovať kritériá vyplývajúce z judikatúry najvyššieho súdu, ktorú otázku považovala sťažovateľka za kľúčovú. Pokiaľ z vykonaného dokazovania (znaleckého posudku) vyplýval pomer medzi pôvodnou a súčasnou stavbou v dôsledku vykonaných stavebných prác v spojení s rozpoznateľným charakterom nehnuteľnosti, potom paušálne hodnotenia najvyššieho súdu v opísaných súvislostiach nemožno bez ďalšieho odôvodnenia považovať za dostatočné z hľadiska posúdenia ochrany základného práva na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. Pokiaľ sťažovateľka namietala absolútny nedostatok odôvodnenia odvolacieho súdu vo vzťahu ku konkrétnym právnym/skutkovým otázkam, potom úlohou dovolacieho súdu bolo preskúmať, či námietky sťažovateľky sú podstatné a to s prihliadnutím na stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania (stranou sporu), ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04); a ak ide o také námietky, ktoré majú podstatný význam, či sa s týmito námietkami odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia vysporiadal, a to ústavne súladným spôsobom (body 33, 35 a 36 odôvodnenia)“. Vo vzťahu k

podanému dovolaniu podľa § 421 CSP ústavný súd nepovažoval záver dovolacieho súdu o nevymedzení dovolacieho dôvodu za ústavne konformný. Výslovil, že „z podaného dovolania možno vyabstrahovať právnu otázku, (i) či realizovaná prestavba a prístavba pôvodnej stavby má za následok vytvorenie novej veci (rezultujúc v závere o nutnosti považovať túto stavbu za nespôsobilú vydania z dôvodu zániku pôvodnej veci) a to pri posúdení cez prizmu kritérií zániku veci vyplývajúcich z ustálenej judikatúry, a tiež otázku (ii) právnej relevancie sakrálneho charakteru stavby, prípadne právnej relevancie zmeny charakteru a jeho rozsahu v nadväznosti na spôsobilosť stavby byť predmetom reštitučného vydania (bod 40 odôvodnenia)“.

19. Podľa § 387 ods. 2 a 3 CSP ak sa odvolací súd v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozhodnutia, môže sa v odôvodnení obmedziť len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia, prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti napadnutého rozhodnutia ďalšie dôvody. Odvolací súd sa v odôvodnení musí zaoberať aj podstatnými vyjadreniami strán prednesenými v konaní na súde prvej inštancie, ak sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Odvolací súd sa musí v odôvodnení vysporiadať s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní.

20. Civilný sporový poriadok umožňuje odvolaciemu súdu použiť tzv. skrátené odôvodnenie v rozsudku v prípade, ak sa v celom rozsahu stotožní s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. V takom prípade sa môže obmedziť v odôvodnení len na konštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia a prípadne doplniť na zdôraznenie správnosti ďalšie dôvody. Zákon však vyžaduje, aby aj v prípade skráteného odôvodnenia odvolací súd zaujal jasné stanovisko k podstatným vyjadreniam strán predneseným v konaní na súde prvej inštancie, pokiaľ sa s nimi nevysporiadal v odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie. Povinnosťou odvolacieho súdu je zároveň vysporiadať sa v odôvodnení rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní. Za podstatný je potrebné považovať taký argument, ktorý je relevantný, teda má vecnú súvislosť s prejednávanou vecou a zároveň je takej povahy, že v prípade jeho preukázania (samostatne alebo v spojitosti s ostatnými okolnosťami) môže priniesť rozhodnutie priaznivejšie pre odvolateľa (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. (Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, 1296 s.).

21. V rámci vysporiadania sa s uplatnenými námietkami žalobkyňou v odvolaní, odvolací súd okrem stotožnenia sa so záverom súdu prvej inštancie v súlade s § 387 ods. 2 CSP, na doplnenie odôvodnenia v bodoch 40. až 43. uviedol, že „Žalobkyňa tvrdila že zo ZP č. 266/2007 vyplýva, o. i. synagóga si aj po rekonštrukciách zachovala svoj pôvodný (religiózny) charakter, poukazujúc na list č. 5 uvedeného posudku. V ZP č. 266/2007, v jeho časti 3.1.1. Všeobecné údaje (č. l. 260) sa však, o. i. uvádza: Charakter budovy bol pôvodne ako modlitebňa, teda religiózneho charakteru. Charakter budova nestratila ani po rekonštrukciách, zmenený charakter. Preto sa pôvodná časť ku dňu predaja ocení ako stavba v súkromnom, pretože je len užívaná k iným účelom, ale bola stavebne upravená a právne vlastníctvo, religiózneho charakteru. Odhliadnuc od nezrozumiteľnosti týchto formulácií, konštatovanie, že budova nestratila religiózny charakter nie je ničím podložené. Záver, že pôvodná synagóga rekonštrukciou (prestavbou) nestratila svoj pôvodný charakter sakrálnej (religióznej) stavby by bolo možné urobiť len vtedy, ak by terajšia stavba - Dom umenia mohla bez zásadných stavebných úprav slúžiť na pôvodný účel, čo však - ako to vyplýva z bodu 108 odôvodnenia rozsudku nie je možné“.

22. Z obsahu uplatnených námietok v odvolaní vyplýva, že žalobkyňa namietala nielen nesprávne skutkové závery súdu prvej inštancie, v dôsledku ktorých bola vec nesprávne právne posúdená, ale v ich kontexte aj nedostatočné odôvodnenie, z ktorého obsahu nie je zrejmé z akých dôkazných prostriedkov zistil a akými úvahami sa súd prvej inštancie riadil, keď dospel k záveru, že dobudovanie stavebnej hmoty (aj keď s dvojnásobným rozmerom oproti pôvodnej stavbe) spôsobilo v okolnostiach danej veci stratu stavebnotechnického charakteru pôvodnej stavby (synagógy), keď napr. zo znaleckého posudku č. 266/2007 takýto záver o strate stavebnotechnického charakteru pôvodnej stavby zjavne nevyplyva. Preto uvedené závery považovala za arbitrárne aj nepreskúmateľné. Zároveň nesúhlasila ani so záverom súdu prvej inštancie o zásadnej prestavbe nehnuteľnej veci a vzniku novej veci v právnom slova zmysle. Tvrdila, že súd prvej inštancie ignoroval tie závery ustálenej rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, ktoré otázku spracovania nehnuteľnej veci spájali so zánikom stavby, pričom si v

tejto súvislosti nesplnil povinnosť vyplývajúcu mu z § 220 ods. 3 CSP.

23. V preskúmvanej veci odôvodnenie napadnutého rozsudku nedáva dostatočnú odpoveď na uplatnenú podstatnú argumentáciu žalobkyne v zmysle § 387 ods. 3 v spojení s § 393 ods. 2 CSP, lebo z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V danom prípade odvolací súd síce potvrdil napadnutý rozsudok, avšak čiastočne sa nestotožnil s právnym záverom uvedeným súdom prvej inštancie. K nesprávne posúdenej aktívnej vecnej legitimácii žalobkyne v spore správne uviedol, že z predložených listinných dôkazov žalobkyňu nachádzajúcich sa v spise na č. l. 1280-1281, 1282, 1284-1292, vyhotovených v rokoch 1947-1949, je nepochybné, že Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku v Bratislave považoval za právnu nástupkyňu židovských náboženských obcí pôsobiacich pred 2. svetovou vojnou v Košiciach iba žalobkyňu (bod 29 a 30 odôvodnenia). K podstatnej uplatnenej argumentácii a pre právne posúdenie veci relevantnej otázky, či si synagóga aj po rekonštrukcii zachovala svoj pôvodný religiózny charakter, poukazujúc na nezrozumiteľnosť záveru znaleckého posudku č. 266/2007 (časť 3.1.1. všeobecné údaje) skonštatoval, že „budova nestratila religiózny charakter, nie je ničím podložené. Záver, že pôvodná synagóga rekonštrukciou (prestavbou) nestratila svoj pôvodný charakter sakrálny (religiózny) stavby by bolo možné urobiť len vtedy, ak by terajšia stavba (Dom umenia) mohla bez zásadných stavebných úprav slúžiť na pôvodný účel, čo však ako to vyplýva z bodu 108 odôvodnenia rozsudku nie je možné“ (body 41 až 43 odôvodnenia).

24. Aj v konaní na odvolacom súde treba dôsledne trvať na požiadavke úplnosti, výstižnosti a presvedčivosti odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu. V odôvodnení svojho rozhodnutia sa odvolací súd musí vysporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen poukazom na všetky skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal. Právne závery odvolacieho súdu môžu byť dostatočne preskúmateľné len vtedy, ak odvolací súd po skutkovom vymedzení predmetu konania podá zrozumiteľný a jasný výklad, z ktorých ustanovení zákona alebo iného právneho predpisu vychádzal, ako ich interpretoval a prečo pod tieto ustanovenia podriadil, prípadne nepodriadil zistený skutkový stav. Len všeobecné konštatovanie správnosti napadnutého rozhodnutia nemožno považovať za dostatočné vysporiadanie sa s podstatnými uplatnenými námietkami v konaní (I. ÚS 116/2020).

25. V zmysle judikatúry ústavného súdu riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Nedostatok vysporiadania sa s podstatnými tvrdeniami žalobkyňou uplatnenými v odvolaní v napadnutom rozsudku odvolacieho súdu, je tak závažným nedostatkom tohto rozhodnutia, ktorého intenzita sama osebe zakladá porušenie jej procesných práv v takej miere, že možno konštatovať porušenie práva na spravodlivý proces. Odvolací súd je povinný vysporiadať sa v odôvodnení svojho rozhodnutia s podstatnými tvrdeniami uvedenými v odvolaní aj v prípade tzv. skráteného odôvodnenia rozhodnutia podľa § 387 ods. 2 CSP (III. ÚS 314/2018, IV. ÚS 372/2020).

26. Dodržiavanie povinnosti rozhodnutie náležite odôvodniť má zaručiť transparentnosť rozhodovania súdov, lebo každý má právo na rozhodnutie podľa relevantnej právnej normy (čl. 2 ods. 2 Základných princípov CSP). Súd je preto povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony strany sporu primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať (II. ÚS 675/2014). Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej možnej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 243/07). Vecná spojitosť odôvodnenia rozhodnutia s princípom práva na spravodlivý proces garantuje každému účastníkovi konania, že vydaný rozsudok musí spĺňať limity zrozumiteľného, určitého a logicky odôvodneného rozsudku.

27. Rovnako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) stabilne judikuje, že súdne rozhodnutia musia v dostatočnej miere uvádzať dôvody, zároveň však nevyžaduje, aby na každý argument strany bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia, ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie

rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani proti Španielsku z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis proti Grécku z 29. mája 1997, Higgins proti Francúzsku z 19. februára 1998). Z práva na spravodlivú súdnu ochranu vyplýva aj povinnosť súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a návrhmi na vykonanie dôkazov strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (Kraska proti Španielsku z 29. apríla 1993, II. ÚS 410/06, I. ÚS 736/2016).

28. Odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorému chýba akékoľvek vysporiadanie sa s argumentáciou strany v konaní, nenapĺňa atribúty rozhodnutia spravodlivého a presvedčivého, teda takého, ktoré by bolo možné považovať za rozhodnutie zabezpečujúce spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov v konaní (m. m. III. ÚS 402/08, IV. ÚS 279/2018).

29. Dovolací súd posudzujúc namietané nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozsudku, ako aj náležité nevysporiadanie sa s podstatnou argumentáciou súvisiacou so zásadnými skutkovými námietkami uplatnenými žalobkyňou, považoval uplatnený dovolací súd v zmysle § 420 písm. f) CSP za nielen prípustný, ale aj dôvodný.

30. Podľa § 439 CSP dovolací súd je rozsahom dovolania viazaný okrem prípadov, ak a) od rozhodnutia o napadnutom výroku závisí výrok, ktorý dovolaním nebol dotknutý, b) ide o nerozlučné spoločenstvo podľa § 77 a dovolanie podal len niektorý zo subjektov, c) určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu.

31. Doplniacim rozsudkom Okresného súdu Košice I č.k.19C/13/1996-1722 z 28. novembra 2019 s právoplatnosťou od 18. januára 2020, súd prvej inštancie štátu náhradu trov konania nepriznal. Uznesením Mestského súdu Košice č. k. 19C/13/1996-1884 zo 17. augusta 2023 s právoplatnosťou od 5. septembra 2023 zmenil uznesenie Okresného súdu Košice I č. k. 19C/13/1996-1843 z 13. februára 2023 tak, že uložil žalobkyni povinnosť nahradiť žalovanému trovy konania vo výške 2 558,94 eura na účet právneho zástupcu žalovaného JUDr. Vladimíra Vrábela do 3 dní odo dňa právoplatnosti uznesenia; stranám sporu náhradu trov v konaní o sťažnosti nepriznal.

32. Výdanie uznesenia o náhrade trov konania v konkrétnej výške je jednostranne závislé od existencie právoplatného rozhodnutia vo veci. Zrušením rozsudku odvolacieho súdu uznesenie o výške náhrady trov konania ako závislé rozhodnutie stratilo svoj podklad. Bez nadväznosti na predchádzajúce (zrušené) rozhodnutie by zostalo uznesenie o výške náhrady trov konania osamotené, strácalo by rozumný zmysel, čo by zároveň odporovalo princípu právnej istoty (sp. zn. 4Obdo7/2018, 3Obo/9/2017). Závislým výrokom môže byť nielen dovolaním dotknutý výrok, tvoriaci súčasť napadnutého rozhodnutia, ale aj výrok, ktorý je obsahom iného, samostatného rozhodnutia v danej veci (R 73/2004).

33. Vychádzajúc z uvedeného dovolací súd považoval uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. f) CSP za dôvodný, preto napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil v súlade s § 449 CSP a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 v spojení s § 390 CSP). Zároveň zrušil aj rozhodnutia o trovách konania (trovách štátu i trovách strán sporu) ako závislý výrok od rozhodnutia vo veci samej (§ 439 písm. a) CSP. Ďalším uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle § 421 ods. 1 CSP sa dovolací súd už následne vecne nezaoberal.

34. V ďalšom konaní bude úlohou odvolacieho súdu opätovne prejednať a rozhodnúť o odvolaní žalobkyne. Vysloveným právnym názorom vyplývajúcim z tohto uznesenia vo vzťahu k splneniu povinnosti súdu náležite odôvodniť rozhodnutie, ale sa aj vysporiadať s podstatnou uplatnenou argumentáciou (§ 393 ods. 2 v spojení s § 387 ods. 3 CSP) je odvolací súd viazaný (§ 455 CSP).

35. O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne odvolací súd v súlade s § 453 ods. 3 CSP.

36. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.